

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาถึงความคาดหวังของสตรีไทย เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยบุตรนี้ ศึกษาจากสตรี ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทที่สมรสแล้ว อายุต่ำกว่า 60 ปี ไม่ว่าสถานภาพสมรสจะกำลังอยู่กับ กับสามี แยกกันอยู่ หย่าร้าง หรือหม้ายก็ตาม โดยมีสตรีในเขตเมืองทั้งหมด 460 คน และสตรีใน เขตชนบททั้งหมด 2,233 คน ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของสตรีไทย เกี่ยวกับบุตร ในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนบุตร ซึ่งคิดว่ามีมาก จำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีน้อย ผลดีผลเสียของ ของการมีบุตร 4 คนขึ้นไป มีบุตร 2 คน และไม่มีบุตรเลย และในการศึกษาถึงความคาดหวังของ สตรีไทย เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยบุตรนี้ ได้นำเอาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ของสตรีมาพิจารณาในการศึกษาด้วย ลักษณะทางประชากรได้แก่ อายุ อายุแรกสมรส สถานภาพสมรส เพศของบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิต ลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา และการเปิดรับสื่อสารมวลชน สำหรับความคาดหวังของสตรีไทย เกี่ยวกับการพึ่ง พาอาศัยบุตรนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ พึ่งพา ไม่พึ่งพา ไม่แน่ใจ, ขึ้นอยู่กับบุตร

ผลจากการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของสตรีเกี่ยวกับบุตร

1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีมากและจำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีน้อย

พบว่า สตรีในเขตเมืองและสตรีในเขตชนบทมีความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีมาก แตกต่างกัน กล่าวคือ สตรีในเขตเมืองส่วนใหญ่จะคิดว่าจำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีมากนั้นคือมีบุตรประมาณ 3-4 คน ขึ้นไป ในขณะที่สตรีในเขตชนบทส่วนใหญ่คิดว่าจะต้องมีบุตร 5 คนขึ้นไป จึงจะคิดว่าเป็น จำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีมาก สำหรับความคิดเกี่ยวกับจำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีน้อยนั้น สตรีในเขตเมืองและ เขตชนบทส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าจำนวนบุตรซึ่งคิดว่ามีน้อยคือบุตรประมาณ 1-2 คน แต่สตรีในเขตเมืองจะมีความคิดเห็นในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในเขตชนบทอยู่มาก (ตารางที่ 10, 11)

1.2 ผลดี ผลเสียของการมีบุตร 4 คนขึ้นไป (ตารางที่ 12) พบว่าสตรีในเขต เมืองและสตรีในเขตชนบทร้อยละ 34.4 และ 53.4 เห็นผลดีของการมีบุตร 4 คน ขึ้นไปในเรื่อง เศรษฐกิจเช่นเลี้ยงดูพ่อแม่ ช่วยทำงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ แต่

สัดส่วนของสตรีในเขตชนบทที่เห็นผลดีของการมีบุตร 4 คนขึ้นไปในเรื่องเศรษฐกิจจะสูงกว่าสตรีในเขตเมืองและผลเสียของการมีบุตร 4 คนขึ้นไป (ตารางที่ 13) พบว่า สตรีในเขตเมืองและเขตชนบทมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การมีบุตร 4 คนขึ้นไปมีผลเสียในเรื่องเศรษฐกิจ ทำให้มีภาระมากขึ้นและมีรายได้ต่ำ ไม่พอส่งเสียบุตร สำหรับเหตุผลอื่น ๆ สตรีทั้งเขตเมืองและเขตชนบทมีความคิดเห็นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

1.3 ผลดี ผลเสียของการมีบุตร 2 คน ในเรื่องเกี่ยวกับผลดีของการมีบุตร 2 คนนั้น (ตารางที่ 14) สตรีในเขตเมืองและสตรีในเขตชนบทเห็นผลดีของการมีบุตร 2 คนในเรื่องเศรษฐกิจ เช่น ไม่มีภาระทางการเงิน และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ซึ่งมีมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ แต่สัดส่วนของสตรีในเขตเมืองจะเห็นผลดีของการมีบุตร 2 คน ในเรื่องเศรษฐกิจสูงกว่าสตรีในเขตชนบท สำหรับผลดีของการมีบุตร 2 คน ในเรื่องดูแลได้ง่าย และเลื่อนฐานะทางสังคมได้ง่ายนั้น สตรีในเขตชนบทมีความคิดเห็นในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในเขตเมือง และผลเสียของการมีบุตร 2 คนนั้น (ตารางที่ 15) สตรีทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทส่วนใหญ่จะไม่เห็นผลเสียของการมีบุตร 2 คน สำหรับสตรีที่ระบุว่า การมีบุตร 2 คนมีผลเสียนั้น สตรีในเขตเมืองร้อยละ 30.0 และสตรีในเขตชนบทร้อยละ 21.3 ให้เหตุผลว่า กลัวเด็กจะเสียชีวิต มีบุตรสองคนน้อยเกินไป แม้ว่าการตายของเด็กสำหรับประเทศไทยจะลดลงแล้ว แต่สตรีไทยหลายคนก็ยังมีได้คระหนักอย่างแน่ชัดถึงการลดลงดังกล่าวนี้ และนอกจากนี้ผลเสียของการมีบุตร 2 คน ทางเศรษฐกิจคือไม่มีคนช่วยทำงานนั้น สตรีในเขตชนบทมีความคิดเห็นในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในเขตเมืองมาก เพราะอาชีพของสตรีในเขตชนบทส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพเกษตรกรรม จึงกลัวว่าจะไม่มีใครช่วยทำงาน

1.4 ผลดี ผลเสียของการไม่มีบุตร การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีของการไม่มีบุตรนั้น สตรีในเขตเมืองและเขตชนบทส่วนใหญ่จะระบุถึงผลเสียมากกว่า แต่ในเรื่องผลดีนั้น สตรีในเขตเมืองร้อยละ 71.0 และสตรีในเขตชนบทร้อยละ 66.7 ให้เหตุผลว่าไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน ทำให้มีรายได้ดีและมีความสุขมากกว่าเหตุผลอื่น ๆ (ตารางที่ 16) เมื่อมาพิจารณาถึงผลเสียของการไม่มีบุตรนั้น (ตารางที่ 17) จะพบว่า สตรีในเขตเมืองและสตรีในเขตชนบทส่วนใหญ่จะเห็นผลเสียของการไม่มีบุตรในเรื่องไม่มีใครเลี้ยงดูเมื่อแก่ชรามากกว่าเหตุผลอื่น ๆ ซึ่งสัดส่วนคำตอบของสตรีในเขตชนบทจะสูงกว่าสตรีในเขตเมืองเพียงเล็กน้อย และสำหรับผลเสียของการไม่มีบุตรในเรื่องไม่มีใครดูแลเมื่อเจ็บป่วย และไม่มีความสุขนั้น สตรีในเขตชนบทจะตอบในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในเขตเมืองอีกเช่นกัน

1.5 ความคิดเห็นว่าบุตรจะเป็นที่พึงได้หรือไม่ ในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของสตรีว่าบุตรจะเป็นที่พึงได้หรือไม่ (ตารางที่ 18) พบว่า สตรีในเขตเมืองและสตรีในเขตชนบทส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบุตรของคนสามารถที่จะเป็นที่พึงได้เมื่อคนเข้าสู่วัยชรา แต่สัดส่วนของสตรีในเขตชนบทจะสูงกว่าสตรีในเขตเมือง และนอกจากนี้ สตรีที่คิดว่าไม่แน่ใจในตัวบุตรและขึ้นอยู่กับบุตรนั้น สตรีในเขตเมืองจะตอบในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในเขตชนบท

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร

2.1 ปัจจัยทางด้านประชากร

2.1.1 อายุของสตรีกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร จากการศึกษาพบว่าอายุของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร สตรีที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และการศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.1.2 อายุแรกสมรสกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร พบว่า อายุแรกสมรสของสตรีในเขตเมืองมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่าจะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร ในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สำหรับสตรีในเขตชนบทจะพบแตกต่างจากเขตเมือง กล่าวคือ อายุแรกสมรสไม่มีผลต่อความแตกต่างในความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าสตรีในเขตชนบทที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกัน จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.1.3 สถานภาพสมรสกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร จะเห็นได้ว่า สถานภาพสมรสของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทไม่มีผลต่อความแตกต่างในความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร กล่าวคือ สตรีที่เป็นหม้าย กำลังอยู่กับสามี และสตรีที่แยกกันอยู่ หย่าร้าง จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.1.4 จำนวนบุตรที่มีชีวิตกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร จากการศึกษาพบว่า สตรีในเขตเมืองที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 5 คนขึ้นไป จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร ในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยกว่า และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิต ไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร สำหรับสตรีในเขตชนบทนั้น จะพบว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตแตกต่างกันจะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติ พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับที่พบในเขตเมือง และไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.1.5 เพศของบุตรกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร พบว่าสตรีในเขตเมืองที่มีเฉพาะบุตรชายและสตรีในเขตชนบทที่มีทั้งบุตรชายและบุตรสาว จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เมื่อนำมาทดสอบความสัมพันธ์ทางสถิติด้วยค่า χ^2 พบว่าเพศของบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร และไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ปัจจัยทางค่านิยมเศรษฐกิจสังคม

2.2.1 อาชีพของสตรีกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร พบว่าอาชีพของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบทไม่มีผลต่อความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร สตรีที่ทำงานวิชาชีพ ค้าขาย เกษตรกรรม กรรมการ บริการ จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2.2 ระดับการศึกษาของสตรีกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร พบว่าระดับการศึกษาของสตรีในเขตเมืองและสตรีในเขตชนบทมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร นั่นคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาคำ จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาสูง และสัดส่วนนี้จะลดลงเรื่อย ๆ ในสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2.3 การเปิดรับสื่อสารมวลชนกับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร จากการศึกษาพบว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรีในเขตเมืองและเขตชนบท มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร กล่าวคือ สตรีที่มีการเปิดรับสื่อสารมวลชนแตกต่างกัน จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรแตกต่างกันด้วย สตรีในเขตเมืองและเขตชนบทที่มีการเปิดรับสื่อสารมวลชนในระดับต่ำ คือไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือมีการเปิดรับสื่อสารมวลชนแต่นาน ๆ ครั้ง จะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีการเปิดรับสื่อสารมวลชนในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะหลักอยู่ 2 ประการคือ

1. ข้อเสนอแนะในแหล่งข้อมูล

1.1 ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสตรีที่เคยสมรส (Ever married women) ไม่ว่าจะมีสถานภาพสมรสอย่างไรก็ตาม เช่น กำลังอยู่กับสามี แยกกันอยู่ หย่าร้างหรือ

เป็นหม้าย ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะศึกษาเฉพาะสตรีที่เคยสมรสและกำลังอยู่กับสามี เพื่อ
จะได้นำเอาลักษณะทาง เศรษฐกิจและสังคมของสามีเข้ามาศึกษาด้วย เช่น อาชีพและระดับการ
ศึกษาของสามี ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร

1.2 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะได้มีการนำเอาลำดับที่มาของบุตร เพศของ
บุตรที่คิดว่า จะพึ่งพาอาศัยรวมทั้งควรจะมีคำถามว่าถ้าไม่คิดพึ่งพาบุตรแล้วคิดจะพึ่งพาใครบ้าง ซึ่ง
จะทำให้การศึกษาในครั้งต่อไปมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 เนื่องจากสภาพในปัจจุบันนี้ได้มีการลดอัตราการเกิดลง ดังนั้นสัดส่วนของ
ผู้สูงอายุในอนาคตนับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคตประเทศไทยก็จะมีจำนวนผู้สูงอายุมาก ฉะนั้น
จึงควรจะมีการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังในการที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรทั้งของสตรีและสามีด้วย
โดยศึกษาถึงความสอดคล้องในความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร

1.4 การศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของสตรีไทยเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยบุตร
ยังมีผู้ศึกษาไม่มากนัก ควรจะได้มีการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สตรีในเขตชนบทมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร
อยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีในเขตเมืองและพบว่าระดับการศึกษา การ เปิดรับสื่อสารมวลชนมีผลต่อ
ความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตร โดยที่สตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ และมีการ เปิดรับสื่อสารมวลชนใน
ระดับต่ำจะมีความคาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรสูงกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงและมีการ เปิดรับ
สื่อสารมวลชนในระดับสูง ดังนั้นรัฐบาลควรจะมีนโยบายส่งเสริมระบบครอบครัวโดยเฉพาะใน เขต
ชนบท เพื่อให้ครอบครัวได้มีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและความอบอุ่น
สำหรับผู้ที่ไม่คาดหวังที่จะพึ่งพาอาศัยบุตรนั้น รัฐบาลควรจะมีสวัสดิการทางสังคมให้เพียงพอกับ
ความต้องการของผู้สูงอายุและนอกจากนี้ควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษา และการ เปิดรับสื่อสาร
มวลชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย